

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
10 päivänä huhtikuuta 2003 *

Asiassa C-276/01,

jonka Amtsgericht Schleswig (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, jossa vastaajana on

Joachim Steffensen,

ennakkoratkaisun virallisesta elintarvikkeiden tarkastuksesta 14 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/397/ETY (EYVL L 186, s. 23) 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit C. W. A. Timmermans (esittelevä tuomari), P. Jann, S. von Bahr ja A. Rosas,

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Saksan hallitus, asiamiehinään W.-D. Plessing ja A. Dittrich,

- Tanskan hallitus, asiamiehenään J. Bering Liisberg,

- Italian hallitus, asiamiehenään U. Leanza, avustajanaan avvocato dello Stato M. Fiorilli,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään J. Sack,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan M. Steffensenin, edustajanaan Rechtsanwalt M. Grube, Tanskan hallituksen, asiamiehenään J. Bering Liisberg, ja komission, asiamiehenään J. Sack, 12.9.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 22.10.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Amtsgericht Schleswig (Saksa) on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 5.7.2001 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.7.2001, kaksi ennakkoratkaisukysymystä virallisesta elintarvikkeiden tarkastuksesta 14 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/397/ETY (EYVL L 186, s. 23; jäljempänä direktiivi) 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tulkinnasta.
- 2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa Steffensen on nostanut kanteen Kreis Schleswig-Flensburg — Bußgeldstellen (Schleswig-Flensburgin hallintopiiri — hallinnollisten sakkojen toimisto) päätöksestä määrätä hänelle hallinnollinen sakko tiettyjen 15.8.1974 annetun Lebensmittel- und Bedarfsgegenständegesetzin (elintarvikkeita- ja kulutustavaroita koskeva laki, Bundesgesetzblatt 1974 I, s. 1945), sellaisena kuin se on muutettuna, (jäljempänä LMBG) säännösten rikkomisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

- 3 Direktiivin neljästä ensimmäisestä perustelukappaleesta ilmenee, että direktiivin tarkoituksena on yhdenmukaistaa elintarvikkeiden virallisten tarkastusten suo-

rittamista koskevat yleiset periaatteet ja tehostaa kyseisiä tarkastuksia kuluttajien terveyden ja taloudellisten etujen suojaamiseksi.

4 Direktiivin kymmenennen perustelukappaleen mukaan ”tarkastukset on — — suoritettava niiden tehokkuuden takaamiseksi sopivimmassa mahdollisessa muodossa”.

5 Direktiivin 13. perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”Yritysten tulisi, vaikka niiden toisaalta ei tulisi sallia vastustaa tarkastuksia, toisaalta saada turvatuksi lailliset oikeutensa, erityisesti oikeutensa — — oikeus-suojaan.”

6 Direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Tarkastustoiminnan on katettava kaikki tuotannon, valmistuksen, yhteisön alueelle tapahtuvan tuonnin, jalostuksen, varastoinnin, kuljetuksen, jakelun ja kaupankäynnin vaiheet.”

7 Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan d alakohta kuuluu seuraavalla tavalla:

”Katselmuksen kohteita ovat

— —

d) valmiit tuotteet.”

8 Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa tarkennetaan seuraavaa:

”Edellä 6 artiklan 1 kohdan b—f alakohdassa luetelluista tuotteista voidaan ottaa näytteitä analysointia varten.

Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että asianomaisilla on mahdollisuus hankkia asiassa vastanäyttöä.”

9 Direktiivin 12 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tarkastuksen alaisilla niin luonnollisilla henkilöillä kuin oikeushenkilöillä on oikeussuojakeinot sellaisten toimenpiteiden varalta, joihin toimivaltainen viranomais on tarkastusta varten ryhtynyt.”

Kansallinen lainsäädäntö

10 LMBG:n 17 §:n 1 momentin 2 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”On kiellettyä saattaa markkinoille ilman riittäviä merkintöjä sellaisia elintarvikkeita, jotka poikkeavat ominaisuuksiltaan tavallisesti myynnissä olevista elintarvikkeista ja joiden arvo, erityisesti ravinto- tai nautintoarvo taikka käytettävyys, on siten huomattavasti alhaisempi.”

11 LMBG:n 42 §:ssä todetaan seuraavaa:

”1) Valvontaviranomaiset ja poliisiviranomaiset ovat oikeutettuja tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden myyntiä koskevien säännösten täytäntöön panemiseksi vaatimaan otettavaksi tai ottamaan itse näytteenottotodistusta vastaan valitsemistaan kohteista näytteitä tutkimusta varten. Näytteenottopaikalle on jätettävä säilöön osa näytteestä tai, mikäli näytettä ei voida tutkimuksen päämäärää vaarantamatta jakaa ominaisuuksiltaan samanlaisiin osiin, toinen samanlainen kappale saman valmistajan tuotteesta. Valmistaja voi luopua vaatimasta näytteen jättämisestä säilöön näytteenottopaikalle.

2) Näytteenottopaikalle säilöön jätetyt näytteet on suljettava tai sinetöitävä virkatoimin. Niihin on merkittävä näytteenottopäivämäärä ja päivämäärä, jonka jälkeen sulkemisen tai sinetöinnin katsotaan päättyneen.

3) Tämän lain mukaan viranomaisvalvonnan yhteydessä otetuista näytteistä ei pääsääntöisesti suoriteta korvausta. Yksittäistapauksissa suoritetaan enintään myyntihinnan suuruinen korvaus, jos näytteen ottaminen johtaisi muutoin kohuttoman ankaraan lopputulokseen.

4) Näytteenottoa koskeva oikeus ulottuu tässä laissa tarkoitettuihin tuotteisiin, jotka myydään markkinoilla, kaduilla, yleisillä paikoilla tai liikkuvasta myyntipisteestä taikka jotka ovat matkalla luovutettavaksi kuluttajille.”

12 LMBG:n 52 §:n 1 momentin 9 kohta kuuluu seuraavalla tavalla:

”Joka myy 17 §:n 1 momentin 1 kohdan tai 17 §:n 1 momentin 2 kohdan vastaisesti elintarvikkeita ilman riittäviä merkintöjä, on tuomittava vankeuteen enintään vuodeksi tai sakkoon.”

13 LMBG:n 53 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Joka tekee tuottamuksellisesti 52 §:n 1 momentin 2—11 kohdassa tai 2 momentissa kuvatut teot, toimii lainvastaisesti — — ”.

Pääasian oikeudenkäynti

- 14 Böklunder Plumrose GmbH & Co KG -niminen yhtiö (jäljempänä Plumrose) valmistaa Bockwürstchen-nimisiä naudan- ja sianlihasta tehtyjä nakkeja, joita myydään vähittäiskaupassa tiivistetyissä metallikannellisissa lasipurkeissa.
- 15 Plumrosen työntekijän Steffensenin tehtävänä on huolehtia kyseisessä yhtiössä tuotannon valvonnasta.
- 16 Saksan hallintoviranomaiset ottivat 6.5. ja 4.6.1997, 9.12.1998, 1.2., 25.2. ja 25.3.1999 vähittäiskauppioiden myymälöissä näytteitä Plumrosen valmistamista tuotteista.
- 17 Kaikista otetuista näytteistä jätettiin aina toinen näyte asianomaisen vähittäismyyntipaikkaan säilöön. Steffensen tai Plumrose eivät kuitenkaan saaneet tällaisia näytteitä.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tarkentaa, ettei se tiedä, ovatko asianomaiset vähittäiskauppiat ilmoittaneet Plumroselle tai Steffensenille näytteenotoista, eikä se ole voinut selvittää, onko näiden näytteiden analyysien tuloksista ilmoitettu joka kerta hyvissä ajoin Plumroselle ja Steffensenille siten, että niillä olisi ollut mahdollisuus hankkia asiassa vastanäyttöä.

- 19 Näytteet analysoitiin laboratorioissa, joiden päätelmissä todettiin joka kerta, ettei näytteiden laatu vastannut Saksan elintarvikelainsäädäntöä.
- 20 Laboratorioiden arvostelu perustui erityisesti siihen, että kyseisten tuotteiden oli ilmoitettu olevan naudan- ja porsaanlihasta valmistettuja Landbockwürsternimisiä maalaismakkaraita tai vastaavia tuotteita. Tällaisen nimityksen vuoksi kyseiset tuotteet oli luokiteltava keskimmäisen laatuluokan tuotteiksi.
- 21 Analyysien tulosten mukaan kyseiset tuotteet olivat kuitenkin todellisuudessa Saksan elintarvikelain 2.18 kohdassa tarkoitettuja alemman laatuluokan tuotteita, koska niiden valmistamiseen oli käytetty myös toiseen kertaan jalostettuja keitettäviä makkaroita, joista osassa oli edelleen päällys.
- 22 Kreis Schleswig-Flensburg — Bußgeldstelle määräsi 13.9.2000 tekemällään hallinnollisella päätöksellä Steffensenille 500 Saksan markan (DM) suuruisen sakon konkurrenssissa olevista LMBG:n 17 §:n 1 momentin 2 kohdan b alakohdassa, 52 §:n 1 momentin 9 kohdassa ja 53 §:n 1 momentissa säädettyistä rikkomuksista, koska Steffensen oli Plumrosen tuotannon valvonnasta vastaavana työntekijänä tuottamuksellisesti sallinut sen, että asianomaisia tuotteita myytiin ilman riittäviä pakkausmerkintöjä.
- 23 Sfeffensen haki kyseiseen hallinnolliseen päätökseen muutosta Amtsgericht Schleswigiltä.

- 24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, ettei LMBG:n 42 §:ssä oteta riittävästi huomioon tapausta, jossa — kuten pääasiassa — näyte on otettu vähittäismyyntipaikassa.
- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sillä olevien tietojen mukaan vähittäismyyntipaikkaan jätettyjä elintarvikenäytteitä säilytetään pääsääntöisesti vain kuukauden ajan, ja jos Saksan hallintoviranomaiset eivät ilmoita kyseisten näytteiden olemassaolosta välittömästi näytteenoton jälkeen valmistajille, valmistajat eivät voi enää hankkia vastaanäyttöä, jos kyseisillä viranomaisilla on mainittujen elintarvikkeiden laadusta jotakin huomautettavaa.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tätä taustaa vasten, onko valmistajilla direktiivin 7 artiklan 1 kohdan perusteella oikeus hankkia vastaanäyttöä ja — siinä tapauksessa, että edellä olevaan kysymykseen vastataan myöntävästi — seuraako tämän oikeuden loukkaamisesta kielto käyttää jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten aloitteesta hankittujen asiantuntijalausuntojen tuloksia.

Ennakkoratkaisukysymykset

- 27 Nämä seikat huomioon ottaen Amtsgericht Schleswig päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko virallisesta elintarvikkeiden tarkastuksesta 14 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/397/ETY 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että tuotteen valmistajalla on sen perusteella välittömästi sovelletta-

vissa oleva oikeus hankkia vastaanäyttöä, jos valtion viranomaiset ovat ottaneet vähittäismyyntipaikassa sen tuotteesta näytteen tutkimusta varten ja tästä näytteestä on elintarvikelainsäädännön perusteella jotain huomautettavaa?

- 2) Onko siinä tapauksessa, että edellä olevaan kysymykseen vastataan myöntävästi, edellä mainitun direktiivin 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että siitä seuraa yhteisön oikeuteen perustuva kielto käyttää valtion viranomaisten aloitteesta otettujen näytteiden perusteella laadittujen asiantuntijalausuntojen tuloksia, jos sen tuotteen valmistajalle, jonka laadusta lausunnon mukaan on jotain huomautettavaa, ei ole annettu mahdollisuutta hankkia vastaanäyttöä?”

Ensimmäinen kysymys

- 28 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa vastauksen lähinnä siihen, onko direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa tulkittava siten, että valmistaja voi kyseisen säännöksen perusteella vedota jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia vastaan oikeuteen hankkia asiassa vastaanäyttöä, kun kyseiset viranomaiset riitauttavat sen tuotteiden yhdenmukaisuuden kansallisen elintarvikelainsäädännön kanssa kyseisistä tuotteista vähittäismyyntipaikoissa otettujen näytteiden analyysin perusteella.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

- 29 Steffensen väittää, että valmistajalla on direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan oikeus hankkia vastaanäyttöä. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa kyseistä oikeutta ei kuitenkaan sen mukaan taata

LMBG:n 42 §:n 1 momentilla. Tällaisissa tapauksissa valmistajalle voidaan nimittäin määrätä rangaistus, vaikka valmistajalle ei ole ilmoitettu näytteiden ottamisesta ja näytteiden säilöön jättämisestä vähittäiskauppiiaan myymälään ja vaikka valmistajalla ei enää sillä hetkellä, kun sille ilmoitetaan kyseisten näytteiden analyysin tuloksista, ole mahdollisuutta käyttää oikeuttaan hankkia vastaanäyttöä, koska säilöön jätettyjä näytteitä ei ole enää olemassa.

30 Saksan hallitus väittää toisaalta, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toinen alakohta on pantu asianmukaisesti täytäntöön Saksan lainsäädännössä ja että näin ollen oikeus mahdollisuuteen hankkia asiassa vastaanäyttöä ilmenee kyseisestä lainsäädännöstä eikä sitä voida pitää direktiiviin perustuvana välittömästi sovellettavana oikeutena. Saksan hallituksen mukaan LMBG:n 42 §:n 1 momentissa asianomaisille — pääasiassa valmistajalle — tarjotaan nimittäin mahdollisuus hankkia asiassa vastaanäyttöä. Kyseinen säännös nojaa periaatteen, jonka mukaan vähittäiskauppias ilmoittaa valmistajalle näytteen ottamisesta ja toisen näytteen säilöön jättämisestä. Tällainen ilmoitusvelvollisuus perustuu Saksan hallituksen mukaan valmistajan ja sen jälleenmyyjien väliseen sopimussuhteeseen.

31 Saksan hallitus väittää toisaalta, että vaikka direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toinen alakohta koskee ”mahdollisuutta hankkia asiassa vastaanäyttöä”, kyseisessä säännöksessä annetaan kuitenkin pelkästään asianomaisille, eli myös valmistajille, ehdoton oikeus saada päättää siitä, haluavatko ne vaatia vastaanäyttöä vai eivät. Kyseinen tulkinta saa tukea direktiivin 12 artiklasta, jossa edellytetään, että asianomaisten on voitava päättää vapaasti siitä, haluavatko ne kiistää analyysien tulokset kyseisen artiklan perusteella nostetun kanteen avulla.

32 Tanskan hallitus ehdottaa, että kysymykseen vastattaisiin kielteisesti. Se väittää tältä osin ensinnäkin, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa olevan käsitteen ”asianomaiset” piiriin on luettava ainoastaan ne toimijat, joiden luona näytteet on otettu, eli pääasiassa vähittäismyyjät, lukuun ottamatta kuitenkin pääasiassa kyseessä olevan valmistajan kaltaisia myyntiketjun muiden portaiden toimijoita.

- 33 Tanskan hallitus väittää toiseksi, ettei direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toinen alakohta ole joka tapauksessa siltä osin kuin siinä edellytetään, että jäsenvaltiot ryhtyvät ”tarvittaviin toimenpiteisiin”, riittävän selvä, täsmällinen ja ehdoton siten, että valmistajalla voisi sen perusteella olla välittömästi sovellettava oikeus saada toimivaltaisilta kansallisilta viranomaisilta tieto sen tuotteista vähittäiskaupassa otetuista näytteistä. Pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö on direktiivin mukainen, koska valmistajat, jotka haluavat saada tietoa tällaisista näytteenotoista, voivat vapaasti tehdä tätä koskevan sopimuksen jakeluketjun myöhemmän portaan toimijoiden kanssa.
- 34 Italian hallitus väittää, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tarkoituksena on taata elintarvikkeiden tarkastusten kontradiktorisuus ja näin ollen yhteisön lainsäädännön rikkomisesta epäillyn puolustautumisoikeudet. Italian hallituksen mukaan tällaista takuuta ei kuitenkaan ole, jos rikkomisesta epäilty ei ollut paikalla näytettä otettaessa tai jos sille ei ilmoitettu näytteenotosta ja toisen näytteen säilyttämispaikasta.
- 35 Komissio väittää, että asianomaisilla on katsottava olevan vastanäytön hankkimista koskeva oikeus erityisesti direktiivin 13. perustelukappaleen nojalla, jossa nimenomaisesti mainitaan, että yritysten lailliset oikeudet ja erityisesti direktiivin 12 artiklan 1 kohdassa vahvistettu oikeus oikeussuojaan on turvattava.
- 36 Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa käytetty sana ”mahdollisesti” ei estä tunnustamasta tällaista oikeutta. Se antaa kuitenkin ymmärtää, että kyseinen oikeus ei ole ehdoton ja siihen voidaan normaalisti vedota vain, jos vastanäytöllä voidaan esittää asianomaisen puolustuksen kannalta hyödyllisiä johtopäätöksiä, mistä ei ole kyse silloin kun vastanäytön avulla ei voida riitauttaa analyysien tuloksia.

37 Komissio toteaa vielä, ettei pääasiassa ole otettu huomioon valmistajan oikeutta hankkia vastaanäyttöä näytteiden ottamisen ja analyysien tulosten ilmoittamisen välillä kulunut aika huomioon ottaen. Viranomaiset ovat näin ollen myös loukanneet asianomaisen oikeutta nostaa kanne direktiivin 12 artiklan 1 kohdan perusteella, jossa edellytetään, että asianomaisen on voitava täysimääräisesti vedota oikeuksiinsa nostamansa kanteen yhteydessä.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

38 On todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan aina kun direktiivin säännökset ovat sisällöltään ehdottomia ja riittävän täsmällisiä, yksityiset oikeussubjektit voivat kansallisissa tuomioistuimissa vedota niihin valtiota vastaan, jos valtio ei ole saattanut direktiiviä osaksi kansallista oikeusjärjestystä määräajassa tai jos direktiivi on saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä virheellisesti (ks. mm. asia C-62/00, Marks & Spencer, tuomio 11.7.2002, Kok. 2002, s. I-6325, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Saksan hallituksen esittämää väitettä, jonka mukaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toiseen alakohtaan ei voida perustaa välittömästi sovellettavaa oikeutta hankkia asiassa vastaanäyttöä, koska kyseinen säännös on saatettu LMBG:n 42 §:n 1 momentilla asianmukaisesti osaksi Saksan oikeusjärjestystä, on tutkittava juuri kyseisen oikeuskäytännön perusteella.

40 Tältä osin on todettava ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilevän sitä, onko LMBG:n 42 §:n 1 momentilla pantu direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toinen alakohta asianmukaisesti täytäntöön.

- 41 Näin ollen tämän tuomion 38 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti on tutkittava, onko direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toinen alakohta sisällöltään niin ehdoton ja riittävän täsmällinen, että siihen voidaan vedota kansallisissa tuomioistuimissa valtiota vastaan vastaanäytön hankkimista koskevan oikeuden perustana.
- 42 Tältä osin on korostettava, että jo kyseisen säännöksen sanamuodosta sinällään ilmenee, että kaikkien jäsenvaltioiden on annettava asianomaiselle toimijalle oikeus hankkia asiassa vastaanäyttöä. Tämä ilmenee vieläkin selvemmin niistä tanskan-, espanjan-, ranskan-, italian-, portugalin- ja englanninkielisen kieliversion kaltaisista kieliversioista, joissa mainitaan jäsenvaltioiden velvollisuus varmistaa mahdollisuus hankkia asiassa vastaanäyttöä.
- 43 Direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa käytetty sana ”mahdollisuus” ei muuten tarkoita sitä, etteikö tähän säännökseen perustuvaa oikeutta hankkia vastaanäyttöä voisi olla.
- 44 Kyseinen sana osoittaa, kuten Saksan hallitus ja komissio ovat korostaneet, että vastaanäyttöä ei hankita viran puolesta vaan että asianomaisella on kaikissa tapauksissa oltava mahdollisuus päättää siitä, vaatiko se vastaanäyttöä vai ei.
- 45 Tulkintaa, jonka mukaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädetään ehdottomasta oikeudesta hankkia asiassa vastaanäyttöä, tukee lisäksi kyseisen säännöksen ja direktiivin 12 artiklan 1 kohdan välillä oleva yhteys. Kun kyseisiä säännöksiä ja direktiivin 13. perustelukappaletta luetaan yhdessä, on näet ilmeistä, että vastaanäytön tarkoituksena on turvata asianomaisten toimijoiden lailliset oikeudet ja erityisesti niiden oikeus oikeusuojaan sellaisten toimenpiteiden varalta, joihin tarkastusta varten on ryhdytty.

- 46 Kyseistä tulkintaa ei lisäksi voida asettaa kyseenalaiseksi sillä, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus toteuttaa ”tarvittavat toimenpiteet” sen varmistamiseksi, että asianomaisilla on mahdollisuus hankkia asiassa vastanäyttöä. Vaikka on totta, että tämän velvollisuuden täytäntöönpano merkitsee sitä, että jäsenvaltioilla on velvollisuus säätää kyseisen oikeuden käyttämistä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä, näiden yksityiskohtaisten sääntöjen on kuitenkin joka tapauksessa turvattava direktiivin täysimääräinen soveltaminen eli niillä on tässä tapauksessa taattava oikeus hankkia asiassa vastanäyttöä.
- 47 Tämän jälkeen on tutkittava Tanskan hallituksen esittämä väite, jonka mukaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan henkilöllisen soveltamisalan piiriin kuuluvat ainoastaan tarkastuksen kohteena olevat toimijat eli pääasiassa vähittäismyyjät ja että näin ollen sen piiriin eivät kuulu pääasiassa kyseessä olevan valmistajan kaltaiset tuotteen jakeluketjun muiden portaiden toimijat.
- 48 Tältä osin on huomautettava, että kuten tämän tuomion 45 kohdassa on korostettu, vastanäytön tarkoituksena on turvata toimijoiden lailliset oikeudet ja erityisesti niiden oikeus oikeussuojaan sellaisten toimenpiteiden varalta, joihin tarkastusta varten on ryhdytty.
- 49 Tämän vuoksi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa valmistajalle on määrätty sakkoa vähittäiskauppioiden myymälöissä otettujen näytteiden analyysien tulosten perusteella, valmistajaa on pidettävä direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettuna asianomaisena ja se kuuluu näin ollen kyseisen säännöksen henkilöllisen soveltamisalan piiriin. Jos näin ei olisi, tällä olisi suora vaikutus valmistajalle direktiivissä nimenomaisesti myönnetyn oikeussuojaa koskevan oikeuden käyttämiseen.
- 50 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamuksista ilmenee tältä osin, ettei pääasiassa ole osoitettu, että Saksan hallintoviranomaiset olisivat ilmoitta-

neet Plumroselle siitä, että sen tuotteista otettiin vähittäiskauppioiden myymälöissä näytteitä ja että osaa näistä näytteistä säilytettiin kyseisissä myymälöissä. Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa tämä tieto on kuitenkin olennainen edellytys sen takaamiseksi, että valmistaja voi tehokkaasti käyttää oikeuttaan hankkia asiassa vastaanäyttöä, eikä se ole pelkkä kyseisen oikeuden käyttämiseen liittyvä muodollisuus, joka kuuluu sen harkintavallan piiriin, joka jäsenvaltioilla on direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa täytäntöönpannaessa.

- 51 Saksan ja Tanskan hallitusten esittämää väitettä, jonka mukaan tällainen ilmoitusvelvollisuus perustuu valmistajan ja vähittäiskauppiiaan väliseen sopimussuhteeseen, ei näin ollen voida hyväksyä. Jos oikeus hankkia asiassa vastaanäyttöä riippuisi sopimusvelvoitteen olemassaolosta, kyseistä oikeutta ei enää turvattaisi, kuten direktiivissä edellytetään.
- 52 Edellä oleva huomioon ottaen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että valmistaja voi kyseisen säännöksen perusteella vedota jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia vastaan oikeuteen hankkia asiassa vastaanäyttöä, kun kyseiset viranomaiset riitauttavat sen tuotteiden yhdenmukaisuuden kansallisen elintarvikelainsäädännön kanssa kyseisistä tuotteista vähittäismyyntipaikoissa otettujen näytteiden analyysin perusteella.

Toinen kysymys

- 53 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien haluaa lähinnä selvittää, onko kansallisen tuomioistuimen pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kannetta käsitellessään jätettävä ottamatta huomioon valmistajan tuotteista

otettujen näytteiden analyysien tulokset todistuskeinona siitä, että kyseinen valmistaja on rikkonut jäsenvaltion kansallista elintarvikelainsäädäntöä, mikäli valmistaja ei ole voinut käyttää direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen kohdan mukaista oikeuttaan hankkia asiassa vastaanyttöä.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

- 54 Steffensen väittää, että erityisesti oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevasta perusoikeudesta ja tästä välittömästi seuraavasta asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatteesta ilmenee, ettei todistuskeinona voida käyttää elintarvikkeista otetuista näytteistä tehtyjen analyysien tuloksia, joita ei, kuten pääasiassa, ole voitu riitauttaa vastaanäytön pohjalta.
- 55 Saksan hallitus väittää lähinnä, että kysymys siitä, onko tällainen todistuskäyttö jätettävä ottamatta huomioon, jos se on hankittu sääntöjenvastaisesti, liittyy sellaiseen menettelyä koskevaan kysymykseen, jota ei ole säädelty yhteisön oikeudessa ja joka kuuluu näin ollen kansallisen oikeuden piiriin, jollei vastaavuutta ja tehokkuutta koskevista yhteisön periaatteista muuta johdu.
- 56 Saksan hallituksen mukaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa Saksan lainsäädännössä ei säädetä yleisestä kiellosta hyväksyä näyttöä, joka on saatu sääntöjenvastaisessa hallinnollisessa menettelyssä. Saksan prosessioikeuden periaatteet ja etenkin periaatteet, jotka koskevat asian selvittämistä viran puolesta ja vapaata todistusharkintaa, antavat mahdollisuuden riitauttaa sääntöjenvastaisten analyysien tulokset. Kyseiset kansalliset periaatteet eivät lisäksi ole ristiriidassa edellä mainittujen vastaavuutta ja tehokkuutta koskevien yhteisön periaatteiden kanssa.

- 57 Tanskan hallitus väittää myös, ettei oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden kaltaisista perusoikeuksista ilmene, että sääntöjenvastaisesti hankitut todisteet olisi direktiivin nojalla tai yleensä yhteisön oikeuden nojalla jätettävä huomioon ottamatta. Tanskan hallituksen mukaan perusoikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei voida kuitenkaan soveltaa pääasiassa, koska kyse on hallinnollisesta toimenpiteestä eikä tuomioistuinmenettelystä. Lisäksi kontradiktorinen periaate on tässä tapauksessa mahdollista ottaa huomioon jopa ilman vastanäyttöä.
- 58 Komissio väittää, ettei direktiivistä eikä yhteisön oikeudessa turvatuista perusoikeuksista ilmene sellaisten analyysien tulosten käyttämistä koskevaa ehdotonta kieltoa, joista vastanäyttöä ei ole voitu esittää.
- 59 Tätä näkemystä tukee komission mukaan direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa käytetty sana ”mahdollisuus”, joka osoittaa, ettei vastanäytön esittämisen tarvitse olla mahdollista kaikissa tapauksissa, vaan ainoastaan niissä tapauksissa, joissa siitä voi olla hyötyä asianomaisen oikeuksien puolustamisen kannalta. Komissio on lisäksi samaa mieltä kuin Tanskan hallitus, jonka mukaan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaa perusoikeutta ei voida soveltaa pääasiassa, koska kyse on hallinnollisesta toimenpiteestä eikä tuomioistuinmenettelystä.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

- 60 Kuten Saksan hallitus on korostanut, yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että koska yhteisö ei ole antanut tätä kysymystä koskevia säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on määritettävä toimivaltaiset tuomioistuimet ja annettava menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuden

välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat oikeussubjektien oikeudet; edellytyksenä tältä osin on kuitenkin se, että nämä menettelysäännöt eivät saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate) (ks. mm. asia C-453/99, Courage ja Crehan, tuomio 20.9.2001, Kok. 2001, s. I-6297, 29 kohta ja asia C-255/00, Grundig Italiana, tuomio 24.9.2002, Kok. 2002, s. I-8003, 33 kohta).

- 61 Toisen kysymyksen tarkoituksena on nimittäin selvittää, onko silloin kun elintarvikkeista otettujen näytteiden analyyseistä ei direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan vastaisesti ole voitu esittää vastanäyttöä, kyseisten analyyseiden tulokset kuitenkin hyväksyttävä todistuskeinona kansallisessa tuomioistuimessa sellaisesta hallinnollisesta päätöksestä nostetun kanteen yhteydessä, joka perustuu yksinomaan tai ainakin olennaisesti juuri näihin tuloksiin.
- 62 Ensimmäiseksi on kuitenkin todettava, että on selvää, ettei yhteisön lainsäädännössä ole annettu säännöksiä, jotka koskisivat todistukeinojen hyväksyttävyyttä edellä olevassa kohdassa kuvatun kaltaisessa menettelyssä.
- 63 Tästä seuraa, että tämä kysymys kuuluu ensi sijaisesti sovellettavan kansallisen oikeuden alaan, jollei tämän tuomion 60 kohdassa mainitussa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettujen vastaavuuden ja tehokkuuden periaatteiden noudattamisesta muuta johdu.
- 64 Näin ollen on tutkittava, onko tämän tuomion 56 kohdassa kuvattujen todisteiden esittämistä koskevien Saksan oikeuden säännösten kaltainen kansallinen lainsäädäntö yhteensopiva edellä mainittujen vastaavuutta ja tehokkuutta koskevien periaatteiden kanssa.

- 65 Tältä osin on todettava, ettei yhdenkään yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetun oikeudenkäyntiasiakirjan perusteella voida epäillä kyseisten Saksan säännösten yhteensopivuutta vastaavuusperiaatteen kanssa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava tämä seikka kaikki sen hallussa olevat tosiseikat ja oikeudelliset seikat huomioon ottaen kyseisen periaatteen noudattamisen varmistamiseksi.
- 66 Tehokkuusperiaatteen osalta on muistutettava, että kaikkia sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö yhteisön oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän säännön merkitys koko oikeudenkäynnin, sen kulun sekä sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa oikeuselimissä ja että tältä kannalta katsoen on tarvittaessa otettava huomioon kansallisen tuomioistuinjärjestelmän perustana olevat periaatteet, joita ovat muun muassa puolustuksen oikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäyntimenettelyn moitteeton kulku (ks. asia C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995, Kok. 1995, s. I-4599, 14 kohta).
- 67 Saksan menettelysääntö, jonka mukaan sääntöjenvastaisessa hallinnollisessa menettelyssä hankittujen analyysien tulosten kaltaiset todisteet voidaan yleensä ottaen hyväksyä myöhemmässä oikeudenkäynnissä, selittyy Saksan hallituksen mukaan tietyillä Saksan oikeuden peruseriaateilla, joita ovat etenkin asian selvittämistä viran puolesta ja vapaata todistusharkintaa koskevat periaatteet, joiden ansiosta kyseiset todisteet voidaan tehokkaasti riitauttaa.
- 68 Pääasiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kaikki sen hallussa olevat tosiseikat ja oikeudelliset seikat huomioon ottaen tutkittava, voidaanko Saksan oikeuden todisteiden esittämistä koskevien säännösten avulla tosiasiallisesti ottaa huomioon vastaanäytön hankkimista koskevan oikeuden loukkaaminen siten, että näiden säännösten soveltamisen pääasian oikeudenkäynnissä ei voida katsoa merkitsevän sitä, että vastaanäytön hankkimista koskevalla oikeudella varmistettujen takeiden saaminen on mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.

- 69 Toiseksi on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusoikeudet ovat erottamaton osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo (ks. erityisesti asia 5/88, Wachauf, tuomio 13.7.1989, Kok. 1989, s. 2609, 17 kohta; asia C-274/99 P, Connolly v. komissio, tuomio 6.3.2001, Kok. 2001, s. I-1611, 37 kohta ja asia C-94/00, Roquette Frères, tuomio 22.10.2002, Kok. 2002, s. I-9011, 23 kohta).
- 70 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun kansallinen lainsäädäntö kuuluu yhteisön oikeuden soveltamisalaan, yhteisöjen tuomioistuimen, jolle on esitetty ennakkoratkaisupyyntö, on esitettävä kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset tulkintaan liittyvät seikat, jotka ovat tarpeen, jotta kansallinen tuomioistuin voisi arvioida, onko kansallinen lainsäädäntö yhteensopiva erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) perustuvien perusoikeuksien kanssa, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo (ks. erityisesti asia C-299/95, Kremzow, tuomio 29.5.1997, Kok. 1997, s. I-2629, 15 kohta ja em. asia Roquette Frères, tuomion 25 kohta).
- 71 Tässä tapauksessa sovellettavat todisteiden esittämistä koskevat kansalliset säännöt kuuluvat yhteisön oikeuden soveltamisalaan, koska kyse on yhteisön oikeudessa taatun vastaanäytön hankkimista koskevan oikeuden huomioon ottamisesta ja niistä seurauksista, joita kyseisen oikeuden loukkaamisella voi olla todistuskeinon hyväksyttävyyden kannalta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kanteen yhteydessä. Näiden sääntöjen on tämän vuoksi oltava perusoikeuksiin perustuvien vaatimusten mukaisia.
- 72 Esillä olevassa asiassa on otettava huomioon erityisesti oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tuomioistuimessa, sellaisena kuin kyseinen oikeus on ilmaistu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa ja sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut.

- 73 Aluksi on tutkittava Tanskan hallituksen ja komission esittämä väite, jonka mukaan esillä olevassa asiassa oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja siitä aiheutuvia seurauksia ei sovelleta pääasiaan, koska esitetty kysymys liittyy hallinnolliseen toimenpiteeseen eikä oikeudenkäyntimenettelyyn tuomioistuimessa.
- 74 Vaikka on totta, että pääasiassa kyseessä oleva todistuskeino on hankittu ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireille pantua kannetta edeltäneessä hallinnollisessa menettelyssä, on kuitenkin todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämällä nimenomaisella kysymyksellä pyritään selvittämään, voidaanko kyseinen todistuskeino hyväksyä siinä vireillä olevassa oikeudenkäynnissä. Näin ollen tämä kysymys liittyy selvästikin todistuskeinoon hyväksyttävyyteen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettussa oikeudenkäynnissä tuomioistuimessa.
- 75 Tämän jälkeen on todettava Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevän, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa ei ole määräyksiä todistelusta sellaisenaan ja että näin ollen periaatteessa yleisellä tasolla ei voida katsoa, etteikö sellaista näyttöä voitaisi hyväksyä, jota hankittaessa ei ole noudatettu kansallisen oikeuden määräyksiä. Kyseisen oikeuskäytännön mukaan kansallisen tuomioistuimen on arvioitava sen määräyksestä hankittua todistelua ja sitä, onko asianosaisten pyytämällä todistelulla merkitystä asiasta (ks. asia Mantovanelli v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 18.3.1997, Recueil des arrêts et décisions 1997-II, 33 ja 34 kohta sekä asia Pélissier ja Sassi v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.3.1999, Recueil des arrêts et décisions 1999-II, 45 kohta).
- 76 Saman oikeuskäytännön mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen nojalla harjoittama oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuutta koskeva valvonta — joka edellyttää olennaisilta osin, että asianosaisilla on tilaisuus osallistua asianmukaisella tavalla

tuomioistuimessa tapahtuvaan menettelyyn — koskee kuitenkin oikeudenkäyntiä kokonaisuudessaan todistelumenettely mukaan lukien.

77 Lopuksi on korostettava Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen katsoneen, että kun asianomaisilla asianosaisilla on oikeus esittää tuomioistuimessa huomautuksia todistuskeinosta, tällä on tarkoitettava todellista mahdollisuutta ilmaista käsityksensä tehokkaalla tavalla kyseisestä todistuskeinosta, jotta oikeudenkäynnin voidaan katsoa olevan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa vaaditulla tavalla oikeudenmukainen. Tämän seikan tarkistaminen on välttämätöntä erityisesti silloin kun todistuskeino kuuluu sellaisen teknisen tietämyksen piiriin, josta tuomioistuimilla ei ole tietoa, ja sillä voi olla huomattava vaikutus siihen, miten tuomioistuin arvioi tosiseikkoja (ks. em. asia Mantovanelli v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomion 36 kohta).

78 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kaikki sen hallussa olevat tosiseikat ja oikeudelliset seikat huomioon ottaen arvioitava, voiko pääasiassa kyseessä olevien analyysien tulosten hyväksyminen todistuskeinona johtaa kontradiktorista menettelyä koskevan periaatteen ja näin ollen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan periaatteen loukkaamiseen. Tätä arviointia tehdessään ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on erityisesti tarkistettava, kuuluuko pääasiassa kyseessä oleva todistuskeino sellaisen teknisen tietämyksen piiriin, josta tuomioistuimella ei ole tietoa, ja voiko sillä olla huomattava vaikutus siihen, miten tuomioistuin arvioi tosiseikkoja, ja jos näin on, onko Steffensenillä vielä todellinen mahdollisuus ilmaista käsityksensä tehokkaalla tavalla kyseisestä todistuskeinosta.

79 Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päättää, että pääasiassa kyseessä olevien analyysien tulosten hyväksyminen todistuskeinoksi voi johtaa kontradiktorista menettelyä koskevan periaatteen ja näin ollen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaamiseen, se ei saa ottaa kyseisiä tuloksia huomioon todistuskeinona tällaisen loukkauksen välttämiseksi.

- 80 Kaikkien edellä olevien seikkojen perusteella toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kannetta käsittelevän kansallisen tuomioistuimen on kaikki sen hallussa olevat tosiseikat ja oikeudelliset seikat huomioon ottaen arvioitava, voidaanko valmistajan tuotteista otettujen näytteiden analyysien tulokset hyväksyä todistuskeinona siitä, että kyseinen valmistaja on rikkonut jäsenvaltion kansallista elintarvikelainsäädäntöä, kun valmistaja ei ole voinut käyttää direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaista oikeuttaan hankkia vastaanäyttöä. Kansallisen tuomioistuimen on tältä osin tarkastettava, etteivät tällaisen kanteen yhteydessä sovellettavat todisteiden esittämistä koskevat kansalliset säännöt ole epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastavuusperiaate), ja etteivät ne ole sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate). Kansallisen tuomioistuimen on lisäksi tutkittava, onko tällainen todistukeino jätettävä huomioon ottamatta sellaisten toimenpiteiden välttämiseksi, jotka ovat ristiriidassa perusoikeuksien ja erityisesti sen periaatteen kanssa, joka koskee oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tuomioistuimessa, sellaisena kuin se on vahvistettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa.

Oikeudenkäyntikulut

- 81 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Tanskan ja Italian hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Amtsgericht Schleswigin 5.7.2001 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Virallisesta elintarvikkeiden tarkastuksesta 14 päivänä kesäkuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/397/ETY 7 artiklan 1 kohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että valmistaja voi kyseisen säännöksen perusteella vedota jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia vastaan oikeuteen hankkia asiassa vastaanäyttöä, kun kyseiset viranomaiset riitauttavat sen tuotteiden yhdenmukaisuuden kansallisen elintarvikelainsäädännön kanssa kyseisistä tuotteista vähittäismyyntipaikoissa otettujen näytteiden analyysin perusteella.
- 2) Pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kannetta käsittelevän kansallisen tuomioistuimen on kaikki sen hallussa olevat tosiseikat ja oikeudelliset seikat huomioon ottaen arvioitava, voidaanko valmistajan tuotteista otettujen näytteiden analyysien tulokset hyväksyä todistuskeinona siitä, että kyseinen

valmistaja on rikkonut jäsenvaltion kansallista elintarvikelainsäädäntöä, kun valmistaja ei ole voinut käyttää direktiivin 7 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaista oikeuttaan hankkia vastanäyttöä. Kansallisen tuomioistuimen on tältä osin tarkastettava, etteivät tällaisen kanteen yhteydessä sovellettavat todisteiden esittämistä koskevat kansalliset säännöt ole epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia (vastaavuusperiaate), ja etteivät ne ole sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate). Kansallisen tuomioistuimen on lisäksi tutkittava, onko tällainen todistuskeino jätettävä huomioon ottamatta sellaisten toimenpiteiden välttämiseksi, jotka ovat riskitilassa perusoikeuksien ja erityisesti sen periaatteen kanssa, joka koskee oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin tuomioistuimessa, sellaisena kuin se on vahvistettu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi annetun yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa.

Wathelet

Timmermans

Jann

von Bahr

Rosas

Julistettiin Luxemburgissa 10 päivänä huhtikuuta 2003.

R. Grass

M. Wathelet

kirjaaja

viidennen jaoston puheenjohtaja